

В.С. Кошелева

**ОПТИМІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ДО БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ПРОФІЛЮ**

Постановка проблеми. Процес входження економіки України в систему ринкових комунікацій, діяльність господарчих суб'єктів в умовах конкурентного середовища потребують пошуку нових підходів до управління підприємством, зокрема до планування підприємницької діяльності. У цьому контексті найбільш ефективною моделлю планування вчені вважають бізнес-планування (Л. Агафонова, В. Барінов, В. Попов, А. Кривонос, О. Кузнєцов, М. Новикова, О. Ястремська). Автори підкреслюють, що бізнес-план має бути розроблений для кожного підприємства, а його відсутність – ознака некомпетентного управління (А. Єлович, В. Котлярова, О. Пелих). Тому набувають актуальності питання розробки бізнес-планів у сучасних умовах господарювання. Такі тенденції у вітчизняній економіці спричиняють зростання попиту роботодавців на спеціалістів (зокрема, інженерів-педагогів економічного профілю) із сформованими вміннями розробки бізнес-планів. Необхідність володіння такими вміннями фахівцями посилює той факт, що згідно з їх професійним призначенням такі спеціалісти можуть працювати як економістами, так і викладачами економічних дисциплін у навчальних закладах I-II рівнів акредитації, де здійснюється підготовка фахівців економічного спрямування відповідно до вимог сучасної економіки. Але, як показав аналіз робочих програм дисциплін економічного циклу підготовки інженерів-педагогів економічного профілю, цим питанням не приділяється належної уваги, не створено необхідні умови щодо формування знань і вмінь з питань розробки бізнес-планів та просування їх на ринок інтелектуальної власності. Це протиріччя і стало однією з причин зосередження нашої уваги на проблемі оптимізації змісту підготовки до бізнес-планування.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз підручників, навчальних посібників [1, 2, 3, 4], особливостей навчання фахівців економічного профілю у різних навчальних закладах, опитування викладачів економічних дисциплін Української інженерно-педагогічної академії, Харківської національної академії міського господарства, Харківського національного економічного університету дозволили виявити, що при підготовці спеціалістів до бізнес-планування першим етапом є формування методологічної основи розробки бізнес-планів. Надалі навчання студентів спрямовано на формування вмінь щодо виокремлення структури бізнес-плану та його розробку, зокрема при застосуванні спеціального програмного забезпечення. Проведений аналіз традиційної системи підготовки студентів виявив, що при формуванні теоретичної основи спочатку розглядається типова узагальнена структура бізнес-плану, тобто перелік його розділів. При аналізі кожного розділу викладачем пояснюються його змістовні елементи, вказується, за яких умов розробки бізнес-плану він буде наявним у його структурі. Наприклад, якщо здійснюється розробка бізнес-плану діючого підприємства, то його розділ “Фінансовий план” містить такі складники, як фінансова звітність підприємства за останні роки та аналіз його фінансованого стану. Але при розробці бізнес-плану нового підприємства такі складники у фінансовому плані документа відсутні. Тобто структура бізнес-плану залежить від початкових умов його розробки. З огляду на те, що таких ознак існує певна кількість, педагог характеризує вплив кожної на структуру бізнес-плану, що виявляється у наявності або відсутності певних розділів чи їх змістових елементів. У

результаті знання студентів формуються непослідовно, несистематизовано. У подальшому перед педагогом постає завдання – формування знань щодо розробки різних видів бізнес-планів шляхом визначення особливостей кожного з них. Наприклад, бізнес-план інноваційного проекту містить тільки йому притаманний розділ “Опис інновації” та ін. По суті, це призводить знову до аналізу типової структури бізнес-плану з виокремленням розділів, що характерні різним видам бізнес-планів. Така система підготовки характеризується відсутністю системності й послідовності при формуванні знань щодо реалізації процесу бізнес-планування. Тому подальшу дослідницьку роботу було спрямовано на визначення шляхів оптимізації змісту підготовки до бізнес-планування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Метою даної роботи є оптимізація змісту підготовки до бізнес-планування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Виклад основного матеріалу. З метою вдосконалення системи підготовки у напрямі бізнес-планування нами здійснено аналіз економічної літератури для виокремлення видів бізнес-планів, зміст яких вивчається при підготовці фахівців економічного профілю. В результаті аналізу виділено: бізнес-план нового підприємства, бізнес-план діючого підприємства: бізнес-план диверсифікації підприємства, бізнес-план реструктуризації підприємства, бізнес-план інноваційного проекту, бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства. Виокремлення видів бізнес-планів здійснюється за такими вихідними параметрами, як вид підприємства, для якого він розробляється, і напрям його розробки.

У подальшому нашу роботу було спрямовано на визначення структури кожного виду бізнес-плану. Спроби побудови цих структур дали змогу зробити висновок, що на зміст бізнес-плану впливає і сфера діяльності підприємства. Серед основних сфер діяльності, які обумовлюють зміни у змісті бізнес-плану, нами виділено: виробництво продукції, торгівля продукцією та надання послуг.

На наступному етапі дослідження розроблено структури всіх представлених видів бізнес-планів різних сфер діяльності. Їхній порівняльний аналіз дозволив визначити, що постійними компонентами у структурі бізнес-плану є: резюме, план маркетингу, виробничий план, організаційний план, фінансовий план, оцінка ризиків. Таким чином, нами виділено базовий інваріант бізнес-плану. Під *базовим інваріантом* ми розуміємо незмінний конструкт взаємопов'язаних функціональних одиниць бізнес-плану, незалежних від початкових умов його розробки. Структуру базового інваріанту бізнес-плану наведено на рис. 1.

Як було відзначено, зміст і структура бізнес-плану змінюється при врахуванні початкових умов його розробки. Узагальнення досвіду розробки структур різних видів бізнес-планів і аналіз економічної літератури дозволили виокремити початкові умови розробки бізнес-планів, а саме:

1. Вид підприємства: нове і діюче.
2. Напрямок розробки бізнес-плану: обґрунтування заходів щодо розширення підприємства, обґрунтування реалістичності й ринкової життєздатності інновації, обґрунтування доцільності проведення організаційних змін, обґрунтування антикризових заходів.
3. Сфера діяльності підприємства: виробництво продукції, торгівля продукцією, надання послуг.

Порівняння детальних структур різних видів бізнес-планів дозволило зробити висновок, що початкова умова розробки бізнес-плану відбивається на його структурі через певні змістовні елементи. Виділення цих елементів нами здійснювалося шляхом послідовного порівняння детальних структур бізнес-планів і зіставленням їх з відповідними початковими умовами.

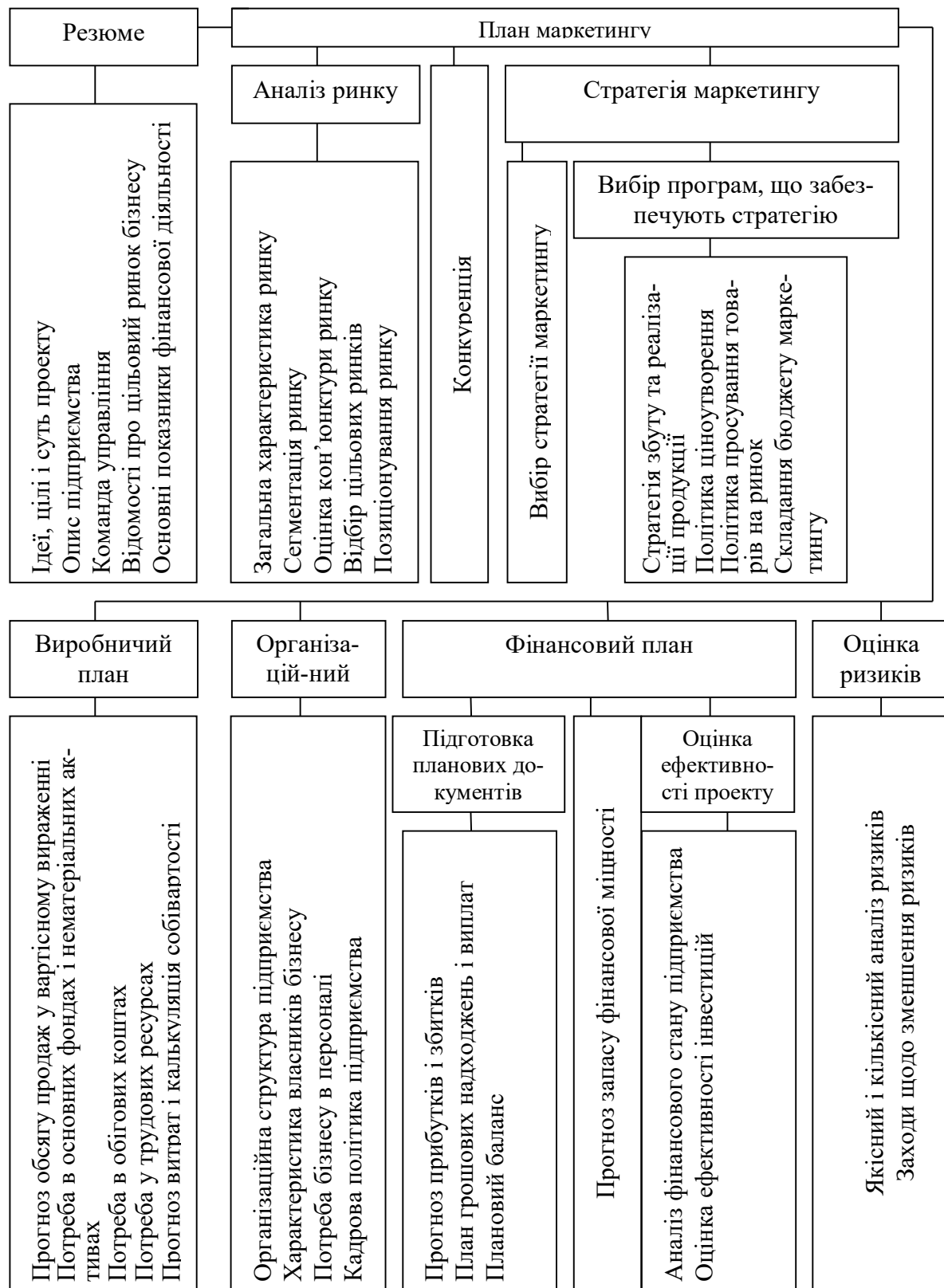


Рис. 1. Базовий інваріант бізнес-плану

Так, урахування такої початкової умови, „як нове підприємство” у структурі біз-

нес-плану наведено на рис. 2.

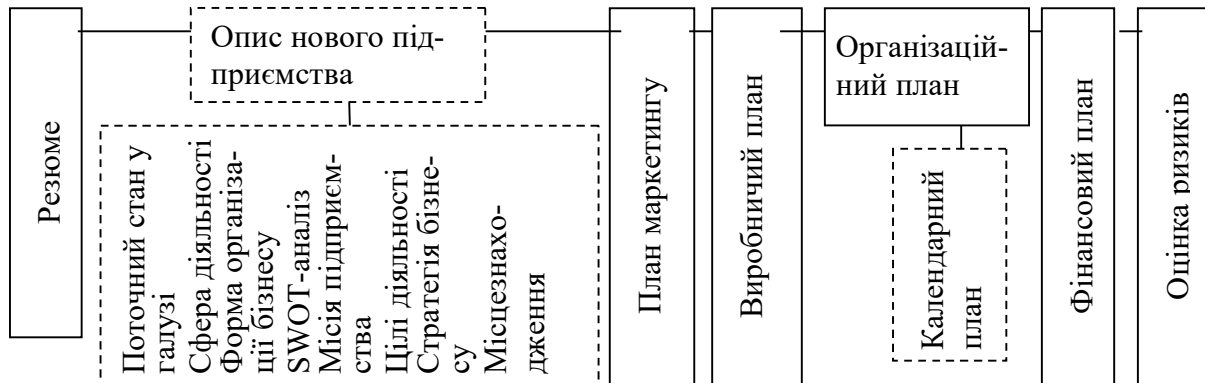


Рис. 2. Базовий інваріант і змістовні елементи початкової умови „нове підприємство”:
 ——— розділи базового інваріанту бізнес-плану;
 - - - - - змістовні елементи початкової умови розробки бізнес-плану.

Таким чином, було визначено, що при розробці бізнес-плану до базового інваріанту додається певна змінна частина відповідно до початкових умов його проектування, яка в подальшому отримала назву варіативної. Отже, під *варіативною частиною* ми розуміємо сукупність змістовних елементів бізнес-плану, обумовлених комбінацією початкових умов його розробки.

Отже, при визначенні структури бізнес-плану необхідно:

1. Провести аналіз початкових умов розробки бізнес-плану.
2. Виділити змістовні елементи кожної початкової умови.
3. Додати до базового інваріанту бізнес-плану відповідні змістовні елементи.

Змістовні елементи бізнес-плану, які є характерними для кожної початкової умови його розробки, наведено в таблиці.

Змістовні елементи початкових умов розробки бізнес-плану

№ з/п	Початкові умови розробки	Змінні компоненти бізнес-плану та їх склад	Примітки
1	2	3	4
1. Вид підприємства			
1.1	Нове підприємство	Розділ „Опис нового підприємства”: • поточний стан у галузі; • сфера діяльності; • форма організації бізнесу; • SWOT-аналіз; • місія підприємства; • цілі діяльності; • стратегія діяльності підприємства; • місцезнаходження підприємства	У зміст розділу „Організаційний план” додається складник „Календарний план”
1.2	Діюче підприємство	Розділ „Опис діючого підприємства”: • загальна характеристика підприємства;	У „Фінансовий план” -

		<ul style="list-style-type: none"> • місія підприємства; • цілі діяльності; • стратегія діяльності підприємства; • місцезнаходження підприємства 	додається „Фінансово-економічні результати”
--	--	--	---

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
---	---	---	---

2. Сфера діяльності підприємства

2.1	Виробництво продукції	<p>Розділ „Опис продукції, що виробляється”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • фізичний опис продукції; • потреби, що задовольняються товаром; • показники якості продукції; • порівняння з іншими товарами; • основні напрямки вдосконалення продукції 	У „Виробничий план” – додається складова „Перелік основних виробничих операцій”
2.2	Торгівля продукцією	<p>Розділ „Опис продукції, що реалізується”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • фізичний опис продукції; • потреби, що задовольняються товаром; • показники якості продукції; • порівняння з іншими товарами 	-
2.3	Надання послуг	<p>Розділ „Опис послуг, що надаються”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перелік послуг, що надаються; • потреби, що задовольняються послугами; • порівняння з іншими аналогічними послугами, що надаються підприємствами-конкурентами 	-

3. Напрямок розробки бізнес-плану

3.1	Обґрунтування заходів щодо розширення підприємства	<p>Розділ „Основні параметри диверсифікації”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналіз фінансового стану підприємства; • обґрунтування вибору виду диверсифікації; • конкретні форми та направленість диверсифікації; • аналіз сумісності існуючих та нових сфер бізнесу 	-
3.2	Обґрунтування реалістичності й ринкової життєздатності інновації	<p>Розділ „Опис інновації”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опис науково-технічного продукту; • галузі застосування продукту; • перспективи вдосконалення продукту; • правовий захист 	-
3.3	Обґрунтування доцільності проведення організаційних змін	<p>Розділ „Основні параметри реструктуризації”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вибір й обґрунтування виду реструктуризації; • обґрунтування вибору варіанта реструктуризації; • обґрунтування форми її проведення 	-
3.4	Обґрунтування	Розділ „Основні параметри фінансового	-

антикризових заходів	оздоровлення”: • обґрунтування концепції та форми санації; • заходи для відновлення платоспроможного попиту підприємства; • заходи для загальної підтримки ефективності діяльності об’єкта санації	
----------------------	---	--

Отже, при розробленні бізнес-плану на першому етапі виокремлюється комбінація початкових умов його проектування і відповідно до цього – його варіативна частина. Після визначення виду підприємства для діючого проектується розділи, обумовлені напрямом розробки бізнес-плану і сферою діяльності підприємства. Для нового підприємства здійснюється розроблення розділу, характерного для певної сфери його діяльності. У подальшому опрацьовується план маркетингу як розділ базового інваріанта бізнес-плану. Наступним проектується розділ „Опис підприємства”, зміст якого формується при врахуванні початкової умови – вид підприємства. Надалі реалізується встановлена послідовність розробки розділів базового інваріанта бізнес-плану: виробничий план, організаційний план, фінансовий план, оцінка ризиків, резюме. Цей алгоритм характеризує підхід щодо проектування бізнес-плану на основі виділення в його структурі базового інваріанта й варіативної частини.

Висновки. За результатами дослідницької роботи було оптимізовано зміст підготовки до бізнес-планування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю шляхом виділення у структурі бізнес-плану базового інваріанта та варіативних частин, які визначаються на основі аналізу початкових умов реалізації процесу бізнес-планування. У межах подальшого наукового дослідження планується проведення дослідницької роботи щодо визначення організаційно-педагогічних умов організації підготовки до бізнес-планування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Список літератури: 1. *Барінов В.А.* Бизнес-планирование: Учебное пособие. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2003. – 272 с. 2. *Бизнес-планирование: Учебник /* Под ред. В.М. Попова и С.И. Ляпунова. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 672 с. 3. *Бизнес-план: технология разработки та обґрунтування: Навч. посібник /* С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О. Швиданенко, О.Г. Дерев’янка. – К.: КНЕУ, 2002. – 379 с. 4. *Кузнецов А.И., Омельченко И.Н.* Технология бизнес-планирования: Учеб. пособие. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2005. – 192 с.

В.С. Кошелева

ОПТИМИЗАЦИЯ СОДЕРЖАНИЯ ПОДГОТОВКИ К БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЮ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье представлены результаты оптимизации содержания подготовки к бизнес-планированию будущих инженеров-педагогов экономического профиля. Оптимизация предполагает выделение в структуре бизнес-плана его базового инварианта и вариативных частей.

V. Kosheleva

**OPTIMIZATION OF MAINTENANCE OF PREPARATION TO BUSINESS-
PLANNING OF FUTURE ENGINEERS-TEACHERS OF ECONOMIC TYPE**

In the article the results of optimization of maintenance of preparation to business-planning of future engineers-teachers of economic type are represented. Optimization supposes the selection in the structure of business plan of his base invariants and variety parts.

Стаття надійшла до редакційної колегії 5.04.2010